

Türkiye’de Uluslararası Otomobil Sporlarının Tarihsel Gelişimi ve Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Bu Alandaki Çalışmaları (1937-1991)

Gürsoy Şahin*

Giriş

Günümüzde kullanılan otomobillerin serüveni 1770’lerde başladı. 1803’te ilk kez halkın önünde çalıştırılan otomobil, manevra yapacak teknik özelliklerden yoksundu. 1830’larda geliştirilmeye başlanan araçlar 1850 ve 1870’lerde belirli bir aşamaya ulaştı¹. Yüzyılı aşkın bir gelişim sürecinin sonucunda 1890’lardan itibaren Almanya, Fransa, İtalya ve ABD’de otomobil üretimine başlandı². Otomobil yarışları ise otomobil üreticilerinin kendi tasarımlarının üstünlüğünü göstermek için kendi aralarında belirli kuralları olmaksızın düzenledikleri küçük yarışlarla başladı. 22 Temmuz 1894’te *Le Petit Journal* gazetesinin sponsorluğunda dünyanın ilk halka açık motor rallisi Paris ve Rouen arasında gerçekleştirildi³. Bu yarışta Alman Gottlieb Daimler tarafından 1894’te çift silindri “V” tipi motorlu olarak geliştirilen araç birinci oldu. Daimler’in ürettiği araç, birçok kaynak tarafından “ilk otomobil” olarak kabul edilmektedir⁴. Fransa’da otomobil yarışları ve ralliler için özel düzenlemeler yapmak amacıyla 1904 yılında Uluslararası Otomobil Federasyonu (FIA) kuruldu⁵.

* Prof.Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Afyonkarahisar/ TÜRKİYE gshahin@aku.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-7817-2043>
DOI: 10.37879/978-975-17-6294-8.2025.1545

- 1 Arhan Apak, “Tarihde Otomobil Yarışları”, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, No. 45/324, 1975, s. 14-15.
- 2 Fatih Gürcan, “Dünyada Otomobil Tarihinin Başlangıcı”, *Osmanlı İstanbulunda Otomobil*, Edit. Erhan Afyoncu-Coşkun Yılmaz, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 2020, s. 98, 101.
- 3 “Car Rallies in Turkey”, <https://travelatelier.com/blog/car-rallies-turkey/> (Erişim Tarihi: 20.02.2024).
- 4 Süleyman Âşık, *Türk Otomobil Tarihinde Bir İlk: Devrim Arabası*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi) Anabilim Dalı, İzmir 2013, s. 28.
- 5 Başlangıçta adı Association Internationale des Automobile Clubs Reconnus (AIACR) idi. Hans Erik Næss, ‘In Case of Dispute, the French Text is to be Used’: A History of

Benzinle çalışan otomobil, üretiminden kısa bir süre sonra Osmanlı başkentine de getirildi. Osmanlı coğrafyasına ilk otomobilin 1895'te geldiğine dair görüşler bulunmakla birlikte otomobilin İstanbul'a gelişi esasen 1904'e denk gelmektedir. Gümrük tarifelerinde adı bulunmadığı için bu araçlara "kendiliğinden hareket eden" anlamında "zâtülhareke" denilmekteydi. 1908-1914 arasında İstanbul'da çoğu resmî olarak kullanılan 150 kadar otomobil bulunmaktaydı⁶. Otomobilin gündelik hayata girmesiyle beraber iş hayatına "otomobil çarkçılığı" yani şoförlük mesleği dâhil oldu⁷. Ayrıca otomobil yan sanayii oluşurken tamirhaneler de açıldı. Olası kazaların önlenmesi amacıyla 1914'te trafikle ilgili bazı kurallar konuldu. Araçlara plaka numaraları verildi ve vergi getirildi⁸. Türkiye'de otomobil yarışlarının başlaması ise 1930'ları buldu.

1. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Kurulması ve İlk Otomobil Yarışları

Türkiye'de otomobil kullanımının ve otomobil sporlarının yaygınlaşmasında Türk Seyyahin Cemiyeti'nin önemli bir rolü bulunmaktadır⁹. Türk Seyyahin Cemiyeti, Mustafa Kemal Paşa'nın direktifleri ile Avrupa'daki örneklerine benzer şekilde yapılandırılarak merkezi İstanbul olmak üzere 6 Kasım 1923'te kuruldu. Cemiyetin Başkanı Diplomat Reşit Saffet [Atabinen] idi¹⁰.

the Association Internationale des Automobile Clubs Reconnus (AIACR), 1904–1922, *The International Journal of the History of Sport*, 30 Nov. 2023, s. 1; "Car Rallies in Turkey", (Erişim Tarihi: 20.02.2024).

6 Mustafa Yeni, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Motorlu Kara Taşıtları (1890–1922)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2011, s.XIII, 4; Erhan Afyoncu-Uğur Demir, "İstanbul'da Otomobilin Tarihi, Osmanlı Dönemi", *Osmanlı İstanbulunda Otomobil*, Ed. Erhan Afyoncu-Coşkun Yılmaz, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 2020, s. 123.

7 Vahdettin Engin, "Otomobil İstanbul'da", *Popüler Tarih*, Ocak 2002, s. 26–28; Yeni, *agt.*, s. XIV.

8 İbrahim Yılmaz, "Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Trafik ve Trafik Kazaları", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 20/S. 36, 2019, s. 348.

9 "Otomobil Spor", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 60. Yıl: 1923–1983*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul t.y., s. 94.

10 Kurucular arasında eski Kudüs Mutasarrıfı Cevdet Bey (Özoğul), Meclis-i Kebir Maarif azasından Mehmed Ziya Bey gibi isimler de vardı. *Türk Seyyâhin Cemiyeti Nizamnâme-i Esâsisi*, Kağıtçılık ve Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul 1339, s. 1–2, 8; "T.T.O.K. ve Çelik Gülersoy", *Çelik Gülersoy Anısına*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 2004, s. 18; Çelik Gülersoy, "Reşit Saffet Atabinen'i Anma Toplantımız", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, 79–358, 1990, s. 3.

5 Aralık 1923’de kurumun nizamnamesi tasdik edildi¹¹. Cemiyet; “Türk Seyyahin Cemiyeti” adıyla kuruldu, 1926 yılında “Türkiye Turing Klübü” adını aldı¹².

Türkiye Turing Kulübü, Bakanlar Kurulu kararıyla 2 Nisan 1930’da kamu yararına çalışan kurum statüsüne kavuşurken¹³, 3 Nisan 1930’da Cumhurbaşkanlığı himayesine alındı¹⁴. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi, gümrük mevzuatını düzenleyerek triptik yetkisi ile uluslararası ehliyetleri düzenleme yetkisini de kuruma verdi¹⁵. 1942’den itibaren ise *Kulüp* yerine *Kurum* statüsüne kavuştu. Kurum bundan sonra “Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu” (TTOK) olarak anılmaya başlandı¹⁶.

Cemiyet, seyahatler düzenleyerek İstanbul, Bursa gibi Türkiye’nin önemli şehirlerindeki eserleri ve Türklerin faziletlerini yabancılara tanıtmayı amaçlamaktaydı. Ayrıca yabancı ülkeleri Türk halkına tanıtmak da hedeflenmekteydi. Cemiyet, amaçlarını gerçekleştirmek üzere Türkiye’ye seyahatler organize etmeyi veya şirketlerle irtibat kurarak Türkiye’nin de gezi programlarına dâhil edilmesini planladı. Ayrıca Türkiye’nin karayolu haritası ve ilk afişleri cemiyet tarafından yayımlandı. Ülkede turizm faaliyetlerinin geliştirilmesine de gayret edildi¹⁷.

11 *Türk Seyyâhin Cemiyeti Nizamnâme-i Esâsisi*, s. 1-2, 8.

12 “T.T.O.K. ve Çelik Gülersoy”, s. 18; Gürsoy Şahin, “Türk Seyyahin Cemiyeti (1923 -)”, Edit. N. Kozak, *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi*, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turk-seyyahin-cemiyeti-1923> (Erişim Tarihi: 09.05.2024).

13 *T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)*, (Fon Kodu:Yer No.) 30.18.1.2/9.17.19, 02.04.1930; “Türkiye Turing Kulübünün Menafii Umumiyyeye Hadim Cemiyetler Meyanına İthali Hakkında Kararname”, *T.C. Resmi Gazete*, Karar No. 9069, S. 1546, 15 Temmuz 1930, s. 9213.

14 “T.T.O.K. ve Çelik Gülersoy”, s. 19.

15 *Düstur*, 3. Tertip, (14 Teşrinisani 1929-15 Teşrinisani 1930), C 11, Başvekalet Müdevvenat Matbaası, Ankara 1930, s. 382; ayrıca *Düstur*, 3. Tertip, (Teşrinisani 1934-Teşrinisani 1935), C 16, Başvekalet Matbaası, Ankara 1935, s. 56; keza *Düstur*, 3. Tertip, (Teşrinisani 1936-Teşrinisani 1937), C 18, Başvekalet Matbaası, Ankara 1937, s. 504-507.

16 *Türkiye’ye Bir Işıktı Turing 1977-1993 (1- Doğum ve Emekleme, 3- Gelişmeleri Seyreden Kurum 1950-1965)*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul [1995], s. 10; “Lüzumunda Ecnebi Memleketlerde ve Türkiye’de Şubeler Açmak ve Türkiye’de Turizmin İnkişafına Çalışmak Üzere İstanbul’da Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü Kurulmasına İzin Verilmesi Hakkında Kararname”, Kararname No. 18891, *T.C. Resmi Gazete*, 3 Teşrinisani 1942, S. 5247, s. 3925; BCA, 30.18.1.2 / 100.90.3, 24.10.1942.

17 Gürsoy Şahin, “Atatürk Döneminde Batı’daki Olumsuz Türk ve Türkiye İmajını Düzeltme Çabaları ve Türk Seyyahin Cemiyeti’nin Bu Konudaki Çalışmaları”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Doğumunun 125. Yılında Atatürk Özel Sayısı, C 8/S. 3, Aralık 2006, s.152; Ahmet Altıntaş-Feyza Kurnaz Şahin, “Reşit Saffet

Otomobil sporlarının gelişmesi için Turing Kurumunun girişimleri ile gerçekleşen ilk otomobil yarışı İstanbul Veliefendi Çayırı'nda 1927'de yapıldı¹⁸. Kısa ve eğlencelik denebilecek tarzda 15 tur olarak düzenlenen yarışa 30 otomobil katıldı. Yarışı Suphi Bey adlı yarışçı kazandı¹⁹. Türkiye'de düzenlenen ilk organize otomobil yarışı 17 Haziran 1932'de İstinye-Maslak yolunda gerçekleştirildi²⁰. Kadın sürücüler Saniye Burhan ve Cahit Morkaya Hanımların kazandığı bu yarışa Mustafa Kemal Paşa'nın gelerek yarışçıları tebrik ettiği ve "Türk gençliğinin yüksek teknoloji isteyen bu spora eğilmesini istediği" kaynaklarda bildirilmektedir²¹. Turing'in çabaları ile 1932-1935 yılları arasında otomobil yarışları düzenli olarak devam etti. Bu olumlu gelişmelerin ardından 1935'teki yarışlarda Saniye Burhan ve Cahit Morkaya Hanım kaza yapınca yarışlara birkaç yıl ara verildi²².

2. 1937'den 1939'a Otomobil Sporları

Otomobil sporlarının gelişmesi açısından Turing Kurumunun 1 Ekim 1937'de "Uluslararası Otomobil Federasyonu (Federation Internationale de l'Automobile – FIA)"na üye olması önemli bir adım oldu²³. Bu süreçte yaşanan önemli gelişmelerden bir diğeri Yunan Otomobil Kurumu tarafından Balkan Rallisinin düzenlenmesi idi. 1937'de ilk defa yapılan ralli ile ilgili hazırlıklar ve planlamalar Yunan Otomobil ve Turing Kulübü tarafından gerçekleştirildi²⁴.

Atabinen (1884-1965) ve Türk Turizmine Katkıları", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C 26/S. 42, 2007, s. 14-31.

18 *Türkiye Turing Klübü Ne Yaptı, (1925-1935)*, Türkiye Turing Kulübü yayını No. 72, İstanbul [1936?], s. 15; *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 30uncu Yıl Dönümü, 5 Aralık 1923-1953*, Çituri Biraderle Basımevi, İstanbul y.y., s. 7.

19 Kemalettin Kuzucu, "The Sporting History and Locations of Istanbul", *History of Istanbul*, Vol. 4, <https://istanbultarihi.ist/504-the-sporting-history-and-locations-of-istanbul#sdfootnote79sym> (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

20 "Türkiye'de İlk Otomobil Sürat Yarışı", *Milliyet*, 20 Mayıs 1932, 7. Sene No. 2252, s. 1, 6; "Yarış Nihayet Bugün!", *Milliyet*, 17 Haziran 1932, 7. Sene No. 2280, s. 1; Şahin, agm., s.152; Vahdettin Engin-Kemalettin Kuzucu-Uğur Demir, *Cumhuriyet İstanbulunda Otomobil*, Edit. Erhan Afyoncu- Coşkun Yılmaz, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 2020, s. 341 vd..

21 Doğan Yıldız, *Çağlarboyu Türkler'de Spor*, Telebasım Yayını, İstanbul 2002, s. 465-466.

22 İrem Kavasoglu&Canan Koca, "Turkey's First Female Auto Racing Champion: Samiye Cahit Morkaya", *The International Journal of the History of Sport*, Vol. 39, No. 10, 2022, s. 1191-1192; Yıldız, age., s. 467.

23 Tülay Taşdemir, "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun 100. Yılı", *Turing, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni (Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun 100. Yılı)*, S. 416, Aralık 2023, s. 6.

24 "Balkanlar Arasında Bir Otomobil Müsabakası", *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü*

Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya, Arnavutluk ve Türkiye’den toplam 25 aracın yarıştığı rallide dört Türk sürücü bulunmakta idi. Yarışa katılan araçlar 12 Haziran 1937’de Taksim’den Atina’ya hareket etti²⁵. Türk yarışçılardan Azize Krabbe, Buick marka otomobili ile İstanbul-Atina arasındaki yarışı birinci bitirerek bayanlar arasında Balkan Şampiyonu oldu²⁶.

İkinci Balkan Rallisi 1938’de İstanbul-Edirne-Hasova-Sofya-Selanik-Atina güzergahında gerçekleştirildi²⁷. Bu yarışmaya İstanbul’dan Turing Kulübü üyelerinden Eczacı M. Laurent Reboul ile Yunan Kulübünden M. Moskoff katıldı²⁸. Toplamda 17 katılımcının bulunduğu yarışta M. Laurent Reboul sekizinci ve M. Moskoff ise altıncı oldu²⁹.

1939’da İkinci Dünya Savaşı’nın çıkması tüm aktivitelerin tatil edilmesine sebep oldu³⁰. Türkiye’de 1939’a kadar gerek Turing Kurumunun faaliyetleri gerekse otomobil yarışlarının etkisiyle İstanbul’daki otomobil sayısı ile otomobil, benzin ve yağ firmalarının sayısı dikkat çekici bir noktaya ulaşmıştı. Emniyet Müdürlüğü’nün Altıncı Şubesinin verilerine göre 1939’da İstanbul’da 816’sı hususi, 1147’si taksi, 349’u resmî ve 135’i otobüs olmak üzere araç sayısı toplam 2447 idi. Bütün Türkiye’deki otomobil mevcudu ise 12.000 civarında tahmin edilmekteydi³¹. İstanbul’da faaliyet gösteren otomobil firmaları; Ottaş, Fiat, Ford, Tatko, S.O.S.A., Studebajer, Garaham, Firestone, Nash, Mercedes-Benz, Renault, Chrysler, Chevrolet Şeklinde Sıralanmaktaydı³². Benzin ve Yağ Firmaları İse Shell, Kastrol, Steaua Romana, Sokoni Vakum Öl, Neftsendikat idi³³.

Belleteni, 7. Sene, No. 15/87, 1 Nisan 1937, s. 18.

25 “Balkan Ralli Yarışları”, *Ulus*, 12.06.1937, 18. Yıl, No. 5701, s. 2; “Balkan Otomobil Yarışı”, *Cumhuriyet*, 13. Yıl, S. 4698, 12.06.1937, s. 6.

26 “9 Nisan 1938 Tarihinde Senelik Umumi Heyete Sunulan Türkiye Turing ve Otomobil Klübünün 1937 Senesi Raporu”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 8. Sene, No. 18/98, Nisan 1938, s. 4; Yıldız, *age.*, s. 467; “Rally Yarışlarının Neticeleri”, *Cumhuriyet*, 13. Yıl, S. 4703, 17.6.1937, s. 6.

27 Yıldız, *age.*, s. 467.

28 “Türkiye Turing ve Otomobil Klübü 18 Ağustos’ta Toplanan Mürakebe Heyetine Reisin Verdiği Rapordur”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 7. Sene, No. 15/87, 1 Nisan 1937, s. 5; “Balkanlar Arası Otomobil Yarışı”, *Akşam*, Sene 19, No. 6702, 15.6.1937, s. 4.

29 “T.T.O.K nün 29 Nisan 1939 Tarihinde Toplanan Umumi Heyetine Arzolan 1938 Senesi Mesai Raporu”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 7. Sene, No. 23/129, Nisan 1939, s. 5.

30 *Türkiye’ye Bir Işıktı Turing 1977-1993*, s. 10.

31 “T.T.O.K nün 29 Nisan 1939...”, s.4.

32 “İstanbulda Otomobil Firmaları”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 9. Sene, No. 22/115, Şubat 1939, s. 14.

33 “Benzin ve Yağ Firmaları”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 9. Sene, No.

3. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Canlanan Otomobil Sporları

İkinci Dünya Savaşı yıllarında durgunlaşan otomobil sporları, savaş sonrasında Avrupa'da yeniden canlanmaya başladı. Türkiye'de ise birkaç yıl düzenlenmeyen otomobil yarışları ile ilgili haberler 1949'dan itibaren basına yansımaya başladı. Bu anlamda 3 Temmuz 1949'da Veliefendi Koşu Sahasında motosiklet ve otomobil yarışları tertip edildi³⁴. 1950'lerden itibaren çeşitli içeriklerle birkaç otomobil yarışı düzenlendi. Bu anlamda 1953 yılı Kasım ayında Türkiye Turizm Kurumu, Anadolu Rallisi'ni düzenledi. Otomobil yarışlarının canlanması karayollarının geçmişe nazaran daha da iyileştirilmesi ile mümkün olmaktaydı. Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan ile Bayındırlık Vekili Kemal Zeytinoğlu'nun himayelerinde 20-22 Kasım 1953 tarihinde yaklaşık 2500 kilometrelik "Türkiye 1. Otomobil Mukavemet Yarışı" düzenlendi. Gidiş, İstanbul-Bolu-Ankara-Konya-Afyon-Kütahya-Eskişehir-Bursa-Balıkesir-İzmir dönüş ise İzmir-Balıkesir-Bursa-Yalova-İzmit-İstanbul güzergâhında gerçekleştirildi. Yarışa 19 araç katıldıysa da ancak 11 araç yarışı tamamlayabildi. Müsabakayı İbrahim Bahçeli birincilikle tamamladı³⁵. Bu yarış dikkatleri Türkiye'ye çekti³⁶. Bu süreçte müşterek bahisli otomobil yarışları da düzenlenmeye başladı.

Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü tarafından Avrupa ralli sistemine uygun şekilde tertip edilen ilk yarış, 1954 yılında 4 etap olarak gerçekleştirilen İstanbul-Ankara Rallisi oldu³⁷. 1954 yılının haziran ayında düzenlenen ralli Ankara-Eskişehir, Eskişehir-Bursa, Bursa-İzmit ve İzmit-İstanbul etaplarında gerçekleştirildi³⁸. Yarışa başlayan 7 otomobilden 4'ü yarışa devam edebildi, 3 otomobil ise yarış dışı kaldı. Yarışı Reşat Sarıoğulları, Buick marka otomobili ile kazandı. Ödül töreni 13 Haziran 1954'te Şark Kahvesi'nde

22/115, Şubat 1939, s. 14.

34 "Otomobil ve Motosiklet Yarışı Yarın Yapılıyor", *Yeni Sabah*, 12 inci Yıl, No. 3691, 2 Temmuz 1949, s. 5.

35 Yıldız, yarışın Turing ve Otomobil Kurumu tarafından organize edildiğini ifade etmekle birlikte yarışın Türkiye Turizm Kurumu tarafından düzenlenmiştir. Yıldız, *age.*, s. 467.

36 "Türkiye 1'inci Otomobil Mukavemet Yarışı", *Cumhuriyet*, 11.10.1953, s.8; Erol Evcin, "Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Döneminde Turistik Tanıtım ve Propaganda Faaliyetleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C XXXII/ S. 94, Güz 2016, s. 145.

37 Yarış ile ilgili haberler şubat ayından itibaren gazetelerde yer almaya başladı. "Turing Kulüp Bir Otomobil Müsabakası Tertipledi", *Akşam*, Sene: 36, No. 12714, 24 Şubat 1954, s. 3; "İsok Tarihçemiz", <https://www.isok.org.tr/tarihce.php> (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

38 "Turing Kulüp Bir Otomobil Müsabakası Tertipledi", s. 3; "Otomobil Yarışı Bugün Başlıyor", *Milliyet*, 10.06.1954, s. 1, 3.

yapıldı³⁹. Turing Kurumu tarafından gerçekleştirilen yarış ile artan iç turizm imkânları kamuoyuna gösterilirken ayrıca spor faaliyetlerine katkı sağlamak da amaçlandı. Bu meyanda 20 Haziran 1954’te kadınlara mahsus İstanbul-Edirne-İstanbul Rallisi düzenlendi. İstanbul-Edirne-İstanbul arasında sadece bayan sürücülerin yarıştığı 480 km’lik ralliyi Lemis Özdeş (Remis Özdiñç?) kazandı⁴⁰.

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 1954 yılındaki otomobil yarışı dışında 1965 yılına kadar kayda değer bir yarış organize edemedi. Esasen 1950’de iktidara gelen Demokrat Parti, TTOK’a mesafeli durmaktaydı. Ancak kurumun Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ten kaynaklanan prestiji halen devam etmekteydi. Bu sebeple iktidar TTOK’a dokunmadı. Bu arada Reşit Saffet Atabinen 1965 yılında vefat etti. Kurumu bu tarihten sonra uzun süre genel müdür sıfatıyla Çelik Gülersoy idare etti⁴¹. 1965 yılında Çelik Gülersoy’un ilk reform hamlesi ile canlandırılan kurum, 1971’de ana gelir kaynağı olan triptik belgelerinin ve araç çıkış karnelerinin düzenlenmesi karşılığında elde ettiği gelire kavuştu. 1975 yılında ikinci bir büyük gelişme programı başlatıldı⁴².

Yaşanan dönüşümle birlikte Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Spor Komitesi kuruldu. Komite, Uluslararası Otomobil Federasyonu (FIA) Türkiye Temsilci olarak özellikle 1968’den itibaren ülkedeki otomobil yarışlarını yönetmeye başladı. Bu komitenin kurulmasıyla yarışlar daha düzenli ve organize olarak sürdürüldü⁴³. Komitenin görevi uzun süre devam etti. FIA kurallarına göre yapılan ilk ralli 4 Mayıs 1968’de gerçekleştirilen Trakya Rallisi idi⁴⁴. Yarış, 1. Türkiye Rallisinin 907 kilometrelik Trakya

39 “Otomobil Yarışı Bugün Sona Eriyor”, *Milliyet*, 12.06.1954, s. 3; “Otomobil Yarışı Neticelendi”, *Vatan*, Yıl 14, S. 4700, 14.06.1954, s. 6.

40 “Kadınlar Arası Otomobil Yarışı”, *Milliyet*, 17.06.1954, s. 1, 3; “Kadınlar Otomobil Yarışması”, *Milliyet*, 21.06.1954, s. 1, 3; “Şampiyon Kadın Şoföre Kupa Verildi”, *Milliyet*, 23.06.1954, s. 1; Yıldız, *age.*, s. 467-468, “Turing Kulüp Bir Otomobil Müsabakası Tertipledi”, s. 3; “Ankarada Yapılacak Otomobil Yarışları”, *Vatan*, Yıl 14, S. 4696, 10.06.1954, s. 6.

41 *Türkiye’ye Bir Işıktı Turing 1977-1993*, s. 12-14 vd.

42 Çelik Gülersoy, “Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Cumhuriyetimiz İle Aynı Yaşta”, *Milliyet (Otomotiv)*, 09.12.1981, s. 4.

43 Yıldız, *age.*, s. 468; “Turing’in Tarihçesi”, <https://www.turing.org.tr/turingin-tarihcesi/> (Erişim Tarihi: 29.02.2024).

44 “Trakya Rally’si Bugün”, *Milliyet*, 04.05.1968, s. 1, 3.

Parkuru olarak planlanmıştı⁴⁵. Trakya Rallisini Renç Koçibey kazandı⁴⁶. 1969 yılında Balkan Rallisinin Türkiye’de yapılması için planlamalar 1968’den itibaren yapıldı⁴⁷.

TTOK, 1970’te de Trakya Rallisini gerçekleştirdi. Faruk Dolay ve Nejat Şengür yarışmayı kazanan ekip oldu⁴⁸. 1970 yılında Türkiye Otomobil Kulübü tarafından Türkiye’deki ilk pist yarışı organize edildi. Oran Sitesi inşaatı sokaklarında yapılması düşünülen yarışa güvenlik nedeniyle izin verilmeyince otomobiller zamana karşı tek tek yarıştı⁴⁹.

Bu dönemde gerçekleştirilen bir diğer yarış Ege Rallisi idi. Ege Rallisi ilk kez 2-3 Ağustos 1969’da düzenlendi⁵⁰. Turing Kurumu 1970’teki Ege Rallisini 29-30 Ağustos’ta düzenledi⁵¹. 1971’de Ege Rallisi, FIA tarafından uluslararası statü verilen ilk Türk Rallisi oldu. Basında rallinin Türkiye’nin ilk uluslararası rallisi olduğu aktarılırken katılımcı ülkeler hakkında geniş bilgi verilmekteydi⁵².

4. 1972’den 1991’e Otomobil Yarışları

Türk otomobil sporları tarihinde dönüm noktası olarak kabul edilen en önemli başarı, 1972’de başlatılan ve Günaydın Yayın Grubu ve *Günaydın* gazetesinin katkılarından dolayı *Günaydın Türkiye Rallisi* veya *İstanbul Rallisi* olarak adlandırılan rallidir. Türkiye’nin ilk resmi ralli organizasyonu Ali Sipahi önderliğinde gerçekleştirildi. Bu ralli ülke tanıtımı için çok önemli bir fırsat idi⁵³. 16 Haziran 1972’de 38 otomobil ve 4 etaplı olarak başlayan ve halktan da çok büyük bir ilgi gören bu yarışlar, otomobil sporlarının yurt içinde duyurulması açısından da önemliydi. Tespit edilen parkur yaklaşık 2 bin kilometre uzunluğundaydı. Türkiye’nin ilk rallisinin parkur güzergâhı; İstanbul’dan başlayarak Şile-Adapazarı-Kandıra-Akçakoca-Zonguldak-

45 “1. Türkiye Rally’si 4 Mayıs’ta Yapılıyor”, *Milliyet*, 14.04.1968, s. 10.

46 Yıldız, *age.*, s. 468.

47 Özer Yelçe, “1969 Otomobil Yarış Yılı Olacak, Türkiye Turing Kurumu Balkan Rally’si Tertip Etti”, *Milliyet Spor*, 16.04.1968, s. 3.

48 Yıldız, *age.*, s. 469.

49 “İsok Tarihçemiz”, (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

50 “Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 1969 Ege Rallisi”, *Milliyet*, 04.07.1969, s. 2; “Rally Sona Erdi”, *Milliyet*, 04.08.1969, s. 1.

51 “Ege Rallysi 29-30 Ağustosda Yapılacak”, *Milliyet*, 13.08.1970, s. 8.

52 Özer Yelçe, “Türkiyenin İlk Uluslararası Rally’si Ağustos’ta Yapılacak”, *Milliyet*, 05.07.1971, s. 8; Yıldız, *age.*, s. 468; “Car Rallies in Turkey”, (Erişim Tarihi: 20.02.2024).

53 “Hakkında”, <https://www.rallyturkey.com/tr/hakkinda/> (Erişim Tarihi: 29.02.2024).

Amasra-Devrek-Bolu-Beyazıt-Ankara-Nallıhan-Taraklı-Bilecik-Bursa-Uludağ ve Karamürsel’den sonra yine İstanbul’da tamamlanıyordu⁵⁴.

Anadol, *Renault 12* ve *Murat 124* model otomobillerin Türkiye’deki fabrikalarda üretilmesi ve yerli otomotiv sanayisinin gelişmesi *Günaydın Türkiye Rallisi*’ni popüler hale getirdi⁵⁵. Avrupa Ralli Şampiyonası takvimine dâhil olan yarış İstanbul’da başlayıp yine İstanbul’da sona erdi⁵⁶. Günaydın Rallisinde o dönemde yeni bir model olan *Renault 12* otomobil ile yarışı kazananlar Engin Serozan ve Turgut Oğuz ikilisi oldu. Birincilik sonrası gazetelere “Aerodinamik” başlığıyla reklam veren Renault, “Renault 12 Bir Aerodinamik Örneğidir” şeklinde aracından bahsetmekteydi⁵⁷. 1970’lerin başında üretime başlayan ve bir yıl sonra rallide kazanılan başarı Renault 12 için dikkat çekici idi⁵⁸. Ralliye ilk yıllarda sadece Türkiye’de üretim yapan *Renault*, *Tofaş* ve *Anadol* fabrikalarının yerli üretim otomobilleri katıldı⁵⁹. 1977 yılından itibaren yabancı otomobiller de bu etkinlikte yarışmaya başladı⁶⁰.

İstanbul Rallisi/Günaydın Türkiye Rallisi, 1979’daki Uluslararası Otomobil Federasyonunun (FIA) takviminde yer alarak uluslararası bir kimliğe kavuştu⁶¹. Keza 1981 yılında da aynı ralli FIA’nın takviminde idi⁶². 2000 senesinde ise Avrupa’nın en büyük 10 rallisi arasına girdi⁶³. 1978 yılında Balkan Şampiyonasına, 1983 yılında ise Avrupa Ralli Şampiyonası’na dâhil edildi⁶⁴. Günaydın Rallisi 1972’den itibaren düzenli olarak devam ederek Türkiye Rallilerinin de başlangıcı oldu⁶⁵.

54 Yıldız, *age.*, s. 470.

55 Yıldız, *age.*, s. 469.

56 Kuzucu, agm., (Erişim Tarihi: 27.02.2024); “Ralli Tarihi”, <https://www.rallyturkey.com/tr/hakkinda/ralli-hakkinda/ralli-tarihi/> (Erişim Tarihi: 01.02.2024).

57 “Aerodinamik!”, <https://e-motoring.com/aerodinamik> (Erişim Tarihi: 24.02.2024).

58 Volümlü otomobillerden olan *Anadol*’un ardından Türkiye’de üretilen ikinci model Renault 12 olup ilk kez 15 Ağustos 1971’de satışa sunuldu. “Renault 12 satışı 41 yıl önce bugün başlamıştı”, <https://e-motoring.com/renault-12-satisi-41-yil-once-bugun-baslamisti> (Erişim Tarihi: 02.02.2024).

59 “İsok Tarihçemiz”, (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

60 “Car Rallies in Turkey”, (Erişim Tarihi: 20.02.2024).

61 Kimi kaynaklar bu tarihi 1980 olarak bildirmektedir. “Hakkında”, <https://www.rallyturkey.com/tr/hakkinda/> (Erişim Tarihi: 29.02.2024).

62 Yıldız, *age.*, s. 470, 472.

63 “Hakkında”, <https://www.rallyturkey.com/tr/hakkinda/> (Erişim Tarihi: 29.02.2024).

64 “İsok Tarihçemiz”, (Erişim Tarihi: 27.02.2024); “Car Rallies in Turkey”, (Erişim Tarihi: 20.02.2024).

65 “Hakkında”, <https://www.rallyturkey.com/tr/hakkinda/> (Erişim Tarihi: 29.02.2024).

1972 yılı Turing Kurumunun otomobil sporları açısından en hareketli yıllarından birisi idi. Anılan yılın ilk yarışlarından birisi 26-27 Şubat'ta yapılan *Türk-Yunan Rallisi* idi⁶⁶. Aynı yıl gerçekleştirilen yarışlardan bir diğeri *Akropol Rallisi* oldu. 1972 yılı Mayıs ayı içerisinde Yunanistan'da yapılan bu yarışa 75 araç katıldı. Aynı yılın haziran ayında *Veb Ofset Türkiye Rallisi* gerçekleştirildi. Yalnız Türkiye'de üretilen arabaların katıldığı 2500 km'lik parkur Karadeniz ve İç Anadolu Bölgesini kapsamaktaydı. 7-9 Temmuz 1972'de 2500 km.lik parkurda *Uluslararası Ege Rallisi*⁶⁷, 9 Eylül'de ise *Uludağ Tırmanma Müsabakası* düzenlendi. Aynı yıl 14-15 Ekim'de Romanya'da düzenlenen *Balkan Rallisine* Türkiye'den 10 otomobil katıldı. 1972'nin aralık ayında *Good Year-Kocaeli Rallisi* düzenlendi. Bu yarışta Faruk Süren-Ersoy Çetin ekibi birinci oldu⁶⁸.

Turing Kurumu tarafından *Ege Rallisi*⁶⁹, *Türk-Yunan Rallisi*, *Kocaeli Rallisi*⁷⁰, *Hitit Rallisi*⁷¹, *Uludağ Tırmanma Rallisi*⁷², *İzmit-Keltepe* ve *Ankara-Kızılcahamam Tırmanma Yarışları* düzenlendi⁷³. Kurumun düzenlediği bir diğer ralli *Boğaziçi Kış Rallisi* idi⁷⁴. 1973 yılında *Boğaziçi Antika Otomobiller Rallisi* de gerçekleştirildi. Rallide Bayındırlık Bakanlığı antika otomobillerin Boğaziçi Köprüsü'nde geçmesine izin vermedi. Ancak ödül töreninde konuşan kurum Başkanı N. Eczacıbaşı, bir sonraki yıl köprüden geçileceğini ifade ederek bir sonraki yıl yapılacak yarışlara motivasyon sağladı⁷⁵. TTOK 1974'te de *Good Year-Kocaeli Rallisini* düzenledi. Yarışı Sevim-Ali Sipahi çifti kazandı⁷⁶. 2. *Kocaeli Rallisi* 30 Eylül 1978'de gerçekleştirildi⁷⁷. Bu dönemde Turing Kurumu dışında *Alpine Kulüp* gibi farklı kulüpler de otomobil yarışları organize etti⁷⁸.

66 "Türk-Yunan Rallisi 26-27 Şubat'ta Türkiye'de Yapılacak", *Milliyet*, 09.02.1972, s. 10.

67 "Kısa Kısa", *Milliyet*, 14.05.1972, s. 8; "Kısa Kısa", *Milliyet*, 07.07.1972, s. 10.

68 "Otomobil Sporları", *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun 50 Yılı*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, [İstanbul] 1973, s. 95.

69 "Ege Rally", *Milliyet*, 02.07.1973, s. 12 vd..

70 "Kocaeli Rally'sini Serözen-Süren Ekibi Aldı", *Milliyet*, 22.12.1970, s. 10.

71 "Kısa... Kısa... Kısa...", *Milliyet*, 01.05.1987, s. 15.

72 "Uludağ Tırmanma Rally'sini Ali Sipahi Kazandı", *Milliyet*, 15.11.1970, s. 10.

73 Yıldız, *age.*, s. 469.

74 "4. Uluslararası Boğaziçi Kış Rallisi'nde Dereceye Girenler Ödüllerini Aldı", *Milliyet*, 28.11.1978, s. 11. Yıldız, *age.*, s. 469.

75 "Antika Otomobiller Boğaz Köprüsü'nden Geçemeyecek", *Milliyet*, 07.09.1973, s. 1; "Rally'de Derece Alanlara Ödülleri Verildi", *Milliyet*, 10.09.1973, s. 1.

76 Yıldız, *age.*, s. 470, 472.

77 "2. Kocaeli Rallisi Başladı", *Milliyet*, 01.10.1978, s. 15.

78 "Ralli Kros Müsabakaları Yapıldı", *Milliyet*, 14.08.1972, s. 8.

TTOK çeşitli firma ve gazetelerle iş birliği içerisine girerek de yarışlar organize etmekteydi. Örneğin 1 Haziran 1980’de vefat eden Ali Sipahi’nin adına 1985’te Turing Kurumu ile *Sabah* gazetesi ortaklaşa *Ali Sipahi Rallisini* organize etti⁷⁹. Turing Kurumu 1989 yılında ise *Camel Firması* ile ortak “Camel Off-Road” araba yarışını düzenledi⁸⁰.

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu bu dönemde Avrupa Şampiyonası Rallileri, çeşitli dernek, otomobil kulüpleri ile firmalar tarafından tertiplenen yarışların kontrolünü yaptı. Ayrıca yarışların ve sporcuların lisanslarını da verdi⁸¹. TTOK, 1964-1965 yıllarından itibaren her yıl yoğun bir şekilde uyguladığı programlar sonucu Türkiye’de otomobil sporcu kadrosunun yetişmesine ön ayak oldu⁸².

TTOK’un ülkeye kazandırdığı ve kurumun en önemli gelir kaynağı olan triptik ücretinin 1991’de Hükümet tarafından ani bir kararla kaldırılması kurumu çalışamaz hale getirdi⁸³. Basına yansıdığı üzere triptik yetkisinin kaldırılması üzerine kurum, yaklaşık 24 milyarlık gelir kaybına uğrayınca Kuru Otel’ni 7,1 milyar karşılığında Yöntaş İnşaat’a sattı. Ayrıca aralarında kendi binasının da bulunduğu dört mülkün daha satılmasına karar verildi. Bilahare kuruma ait bazı tabloların da satılması planlandı⁸⁴.

Kurumun gelir kaynağının kesilmesi ve yöneltilen eleştiriler üzerine 1991 yılında TTOK Spor Komitesi lağvedildi⁸⁵. Bunun üzerine T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak 21.5.1986 tarihli ve 3289 sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun⁸⁶ kapsamında 26 Şubat 1991’de Türkiye Otomobil Sporları Federasyonu kuruldu⁸⁷.

79 “6’ıncı Ali Sipahi Rallisini Bacioğlu-Çeker Ekibi Kazandı”, *Milliyet*, 05/08/1985.

80 “Camel’da Büyük Heyecan”, *Milliyet*, 13.11.1989, s. 19.

81 Taşdemir, agm., s. 6.

82 “Otomobil Spor”, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 60. yıl: 1923-1983*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul t.y., s. 94; “Turing’in Tarihçesi”, <https://www.turing.org.tr/turingin-tarihcesi/> (Erişim Tarihi: 29.02.2024).

83 Reşit Çağın, “Söz Okurun, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu’ndan Ne İsteniyor?”, *Milliyet*, 20.02.1991, s. 13; bu konuda ayrıca “Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Triptik İşletmelerinin Kurumlar Vergisine Tabi Olacağına Dair Danıştay İçtihadları Birleştirme Kurulu Kararı E.No. 1992/2 K.No. 1994/2” Yargı Bölümü Danıştay Kararı, *T.C. Resmi Gazete*, 3 Nisan 1995, S. 22247, s. 17-30.

84 “Turing Binasını Satışa Çıkıyor”, *Milliyet*, 05.05.1991, s. 6.

85 “İsok Tarihçemiz”, (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

86 “Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”, Kanun No. 3289, Kabul Tarihi: 21.5.1986”, *T.C. Resmi Gazete*, 28 Mayıs 1986, S. 19120, s. 4-15.

87 “Türkiye Otomobil Sporları Federasyonuna İdari ve Mali Yönden Özerklik

Türkiye Otomobil Sporları Federasyonu'nun kurulması, otomobil sporları için bir dönüm noktası oldu. İlk başkanlığına Oyman Atabay atandı. Yönetim Kurulu'nun oluşturulmasından sonra federasyon hemen faaliyete geçti ve Türkiye Rallisi düzenleyiciliğini *Günaydın* gazetesinden devraldı⁸⁸. TTOK da otomobil sporuyla ilgili görev ve yetkilerini federasyona devretti⁸⁹. Bu arada yarışlar devam etmekteydi. Örneğin 14 Ekim 1991 tarihli *Milliyet* gazetesinin haberine göre Turing Kurumu tarafından Antalya'da yedincisi düzenlenen ve yaklaşık 35 bin kişinin izlediği pist rallisinde Mahir Bayındır birinci oldu⁹⁰.

Federasyon otomobil yarışlarının yanında motosiklet yarışlarıyla da ilgilendi. Motosiklet branşı 1993'te federasyona bağlandı. Böylece Türkiye Otomobil Sporları Federasyonu'nun (TOSFED) adı Türkiye Otomobil ve Motorsporları Federasyonu (TOMSFED) olarak değişti⁹¹. 2003 yılında Türkiye Motosiklet Federasyonu kuruldu. Böylece motosiklet yarışları TOMSFED bünyesinden ayrıldı. Federasyon TOSFED adıyla çalışmalarına devam etti⁹².

Türkiye'nin *Dünya Ralli Şampiyonası* (WRC) aday yarışı organize etme düşüncesi ilk olarak 1999'da gündeme geldi. Keza *Anadolu Rallisi* organizasyonu ilk olarak 2000 yılında İzmir'de düzenlendi. Uluslararası Otomobil Federasyonu gözlemcileri tarafından da takip edilen bu yarış, resmen Dünya Ralli Şampiyonası yedek listesine girdi. Türkiye 2000'li yıllardan itibaren zaman zaman kesintiler olsa da Dünya Ralli Şampiyonası'na ev sahipliği yaptı⁹³.

Verilmesine Dair Karar", Tebliğ, *T.C. Resmi Gazete*, 4 Şubat 2006 Cumartesi, S. 26070, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060204-5.htm>.

88 Yıldız, *age.*, s. 475.

89 "Tarihçe", <https://www.tosfed.org.tr/tosfed/tarihce/> (Erişim Tarihi: 02.02.2024).

90 "Rallide Bayındır Birinci", *Milliyet*, 14.10.1991, s. 23.

91 "İsok Tarihçemiz", (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

92 "Tarihçe", <https://www.tosfed.org.tr/tosfed/tarihce/> (Erişim Tarihi: 02.02.2024).

93 "Ralli Tarihi", <https://www.rallyturkey.com/tr/hakkinda/ralli-hakkinda/ralli-tarihi/> (Erişim Tarihi: 01.02.2024).

Sonuç

Türkiye’de otomobil sporlarının tarihi Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu’nun 1923’te kurulmasıyla başlatılabilir. Otomobil sporlarının gelişmesi için kısa ve eğlencelik yarışlar planlayan kurum ilk otomobil yarışını 1927’de İstanbul Veliefendi Çayırı’nda yaptı. Bilahare 1932’de İstinye-Maslak yolunda Türkiye’de ilk organize otomobil yarışı yapıldı. Turizm ve spor alanındaki çalışmalarını devam ettiren TTOK, 1 Ekim 1937’de Uluslararası Otomobil Federasyonu’na üye oldu. 1937’de ayrıca ilk kez düzenlenen Balkan Rallisi’ne katılım sağlandı. Ancak İkinci Dünya Savaşı koşulları diğer spor alanlarında olduğu gibi otomobil sporlarında da durgunluğu beraberinde getirdi. Savaş sonrasında hem Avrupa’da hem de Türkiye’de otomobil sporları canlanmaya başladı. Bu anlamda 1953 yılı Kasım ayında düzenlenen Anadolu Rallisi ile Türkiye’de otomobil yarışları yeniden başladı.

Turing Kurumu, Türkiye’de Avrupa Ralli sistemine uygun yarışlar düzenledi. Bu özellikte organize edilen ilk yarış 1954 yılında gerçekleştirilen İstanbul-Ankara Rallisi oldu. Ancak Demokrat Parti döneminde kurumun faaliyetleri kısmen sekteye uğradı. Bilahare Turing Spor Komitesi’nin 1968’de tesisiyle otomobil yarışları daha organize ve düzenli olarak devam etti. Turing’in gayretleriyle Uluslararası Otomobil Federasyonu (FIA) kurallarına uygun şekilde gerçekleştirilen ilk ralli 1968’de düzenlenen *Trakya Rallisi* oldu. Bilahare *Ege Rallisi*, *Türk-Yunan Rallisi*, *Hitit Rallisi*, *Kocaeli Rallisi* organize edildi. Ayrıca *Uludağ*, *İzmit-Keltepe* ve *Ankara-Kızılcahamam Tırmanma Yarışları* düzenlendi.

1972’de Türkiye’de düzenlenen ilk Avrupa Ralli Şampiyonası, o döneme kadar Türk otomobil sporlarının en önemli başarısı oldu. Bu yarışlar ülke tanıtımı için kaçırılmaz fırsatlar sunmaktaydı. Bu dönemde TTOK, çeşitli dernekler, firmalar ve otomobil kulüplerince tertip edilen yarışların kontrolünü yaparken aynı zamanda yarışların ve sporcuların lisanslarını verdi. TTOK’un her yıl yoğun bir şekilde uyguladığı programların sonucunda Türkiye’de yetişmiş otomobil sporcu kadrosu oluştu.

T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak 26 Şubat 1991’de Türkiye Otomobil Sporları Federasyonu kuruldu. Aynı yıl TTOK Spor Komitesi kapatıldı. Bu tarihten sonra Türkiye Otomobil Sporları Federasyonu, motosiklet branşlarını da 1993’te bünyesine katmasıyla Türkiye Otomobil ve Motorsporları Federasyonu adını aldı. Bu durum bir süre sonra değişti. 2003 yılında Türkiye Motosiklet Federasyonu’nun kurulmasıyla

motosiklet branşı otomobil federasyonundan ayrıldı. Federasyon, halen Türkiye Otomobil Sporları Federasyonu adıyla çalışmalarına devam etmektedir.

Sonuç itibariyle Türkiye otomobil sporlarının kurumsallaşması, gelişmesi, yasal mevzuatın oluşması ve uluslararası seviyeye çıkarılmasında Türkiye Tü-ring ve Otomobil Kurumu'nun önemli çabalarının olduğunu ifade etmek gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1.Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), (Fon Kodu:Yer No.) 30.18.1.2/9.17.19, 02.04.1930.

BCA, 30.18.1.2 / 100.90.3, 24.10.1942.

2.Resmî Yayınlar

Düstur, 3. Tertip, (14 Teşrinisani 1929-15 Teşrinisani 1930), C 11, Başvekalet Müdevvenat Matbaası, Ankara 1930.

Düstur, 3. Tertip, (Teşrinisani 1934-Teşrinisani 1935), C 16, Başvekalet Matbaası, Ankara 1935.

Düstur, 3. Tertip, (Teşrinisani 1936-Teşrinisani 1937), C 18, Başvekalet Matbaası, Ankara 1937.

“Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”, Kanun No. 3289 Kabul Tarihi: 21.5.1986”, *T.C. Resmî Gazete*, 28 Mayıs 1986, S. 19120, s. 4-15.

“Türkiye Turing Kulübünün Menafii Umumiyyeye Hadim Cemiyetler Meyanına İthalı Hakkında Kararname”, *T.C. Resmî Gazete*, S. 1546, Karar No. 9069, 15 Temmuz 1930, s. 9213.

“Lüzumunda Ecnebi Memleketlerde ve Türkiye’de Şubeler Açmak ve Türkiye’de Turizmin İnkişafına Çalışmak Üzere İstanbul’da Türkiye Turing ve Otomobil Kulübü Kurulmasına İzin Verilmesi Hakkında Kararname”, Kararname No. 18891, *T.C. Resmî Gazete*, 3 Teşrinisani 1942, S. 5247, s. 3925.

“Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun Triptik İşletmelerinin Kurumlar Vergisine Tabi Olacağına Dair Danıştay İçtihadları Birleştirme Kurulu Kararı E.No. 1992/2 K.No. 1994/2” Yargı Bölümü Danıştay Kararı, *T.C. Resmî Gazete*, 3 Nisan 1995, S. 22247, s. 17-30.

“Türkiye Otomobil Sporları Federasyonuna İdari ve Mali Yönden Özerklik Verilmesine Dair Karar”, Tebliğ, *T.C. Resmî Gazete*, 4 Şubat 2006 Cumartesi, S. 26070, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060204-5.htm>.

Türk Seyyâhin Cemiyeti Nizamnâme-i Esâsisi, Kağıtçılık ve Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul 1339.

3.Kitap, Makale ve Süreli Yayınlar

“1. Türkiye Rally’si 4 Mayıs’ta Yapılıyor”, *Milliyet*, 14.04.1968, s. 10.

“2. Kocaeli Rallisi Başladı”, *Milliyet*, 01.10.1978, s. 15.

“4. Uluslararası Boğaziçi Kış Rallisi’nde Dereceye Girenler Ödüllerini Aldı”, *Milliyet*, 28.11.1978, s. 11.

“6’ıncı Ali Sipahi Rallisi’ni Bacıoğlu-Çeker Ekibi Kazandı”, *Milliyet*, 05.08.1985.

“9 Nisan 1938 Tarihinde Senelik Umumî Heyete Sunulan Türkiye Turing ve Otomobil Klübünün 1937 Senesi Raporu”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 8. Sene, No. 18/98, Nisan 1938, s. 4.

“Aerodinamik!”, <https://e-motoring.com/aerodinamik> (Erişim Tarihi: 24.02.2024).

Afyoncu, Erhan – Demir, Uğur, “İstanbul’da Otomobilin Tarihi, Osmanlı Dönemi”, *Osmanlı İstanbulunda Otomobil*, Edit. Erhan Afyoncu-Coşkun Yılmaz, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 2020.

Altıntaş, Ahmet – Kurnaz Şahin, Feyza, “Reşit Saffet Atabinen (1884-1965) ve Türk Turizmine Katkıları”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C 26 / S. 42, 2007, s. 9-36.

“Ankarada Yapılacak Otomobil Yarışları”, *Vatan*, Yıl: 14, S. 4696, 10.06.1954, s. 6.

“Antika Otomobiller Boğaz Köprüsünden Geçemeyecek”, *Milliyet*, 07.09.1973, s. 1.

Apak, Arhan, “Tarihde Otomobil Yarışları”, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, No. 45/324, 1975, s. 14-17.

Âşık, Süleyman, *Türk Otomobil Tarihinde Bir İlk: Devrim Arabası*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi) Anabilim Dalı, İzmir 2013.

“Balkan Otomobil Yarışı”, *Cumhuriyet*, 13. Yıl, S. 4698, 12.06.1937, s. 6.

“Balkan Ralli Yarışları”, *Ulus*, 12.06.1937, 18. Yıl, No. 5701, s. 2.

“Balkanlar Arası Otomobil Yarışı”, *Akşam*, Sene 19, No. 6702, 15.6.1937, s. 4.

“Balkanlar Arasında Bir Otomobil Müsabakası”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 7. Sene, No. 15/87, 1 Nisan 1937, s. 18.

“Benzin ve Yağ Firmaları”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 9. Sene, No. 22/115, Şubat 1939, s. 14.

“Camel’da Büyük Heyecan”, *Milliyet*, 13.11.1989, s. 19.

“Car Rallies in Turkey”, <https://travelatelier.com/blog/car-rallies-turkey/> (Erişim Tarihi: 20.02.2024).

Çağın, Reşit, “Söz Okurun, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu’ndan Ne İsteniyor?”, *Milliyet*, 20.02.1991, s. 13.

“Ege Rally”, *Milliyet*, 02.07.1973, s. 12.

“Ege Rallysi Başladı”, *Milliyet*, 07.07.1973, s. 8.

“Ege Rally’si Dün Başladı”, *Milliyet*, 30.08.1970, s. 10.

“Ege Rallysi 29-30 Ağustos’ta Yapılacak”, *Milliyet*, 13.08.1970, s. 8.

Engin, Vahdettin – Kuzucu, Kemalettin – Demir, Uğur, *Cumhuriyet İstanbulunda Otomobil*, Ed. Erhan Afyoncu-Coşkun Yılmaz, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 2020.

Engin, Vahdettin, “Otomobil İstanbul’da”, *Popüler Tarih*, Ocak 2002, s. 26-28.

Evcin, Erol, “Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Dönemi’nde Turistik Tanıtım ve Propaganda Faaliyetleri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C XXXII/S. 94, Güz 2016, s. 95-160.

Gülersoy, Çelik, “Reşit Saffet Atabinen’i Anma Toplantımız”, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, 79-358, 1990, s. 3.

Gülersoy, Çelik, “Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Cumhuriyetimiz ile Aynı Yaşta”, *Milliyet (Otomotiv)*, 09.12.1981, s. 4.

Gürcan, Fatih, “Dünyada Otomobil Tarihinin Başlangıcı”, *Osmanlı İstanbulunda Otomobil*, Ed. Erhan Afyoncu - Coşkun Yılmaz, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 2020.

“Hakkında”, <https://www.rallyturkey.com/tr/hakkinda/> (Erişim Tarihi: 29.02.2024).

“İsok Tarihçemiz”, <https://www.isok.org.tr/tarihce.php> (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

“İstanbulda Otomobil Firmaları”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 9. Sene, No. 22/115, Şubat 1939, s. 14.

“Kadınlar Arası Otomobil Yarışı”, *Milliyet*, 17.06.1954, s. 1, 3.

“Kadınlar Otomobil Yarışması”, *Milliyet*, 21.06.1954, s. 1, 3.

Kavasoğlu, İrem – Koca, Canan, “Turkey’s First Female Auto Racing Champion: Samiye Cahit Morkaya”, *The International Journal of the History of Sport*, Vol. 39, No. 10, 2022, s. 1178-1198.

“Kısa Kısa”, *Milliyet*, 14.05.1972, s. 8.

“Kısa Kısa”, *Milliyet*, 07.07.1972, s. 10.

“Kısa... Kısa... Kısa...”, *Milliyet*, 01.05.1987, s. 15.

“Kocaeli Rally’sini Serözen-Süren Ekibi Aldı”, *Milliyet*, 22.12.1970, s. 10.

Kuzucu, Kemalettin, “The Sporting History and Locations of Istanbul”, *History of Istanbul*, Vol. 4, <https://istanbultarihi.ist/504-the-sporting-history-and-locations-of-istanbul#sdfootnote79sym> (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

Næss, Hans Erik, ‘In Case of Dispute, the French Text is to be Used’: A History of the Association Internationale des Automobile Clubs Reconnus (AIACR), 1904–1922, *The International Journal of the History of Sport*, 30 Nov. 2023, s. 1-20.

“Otomobil Sporü”, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 60. Yıl: 1923–1983*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul ty..

“Otomobil Sporü”, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun 50 Yılı*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, [İstanbul] 1973, s. 95.

“Otomobil ve Motosiklet Yarışı Yarın Yapılıyor”, *Yeni Sabah*, 12 inci Yıl, No. 3691, 2 Temmuz 1949, s. 5.

“Otomobil Yarışı Bugün Başlıyor”, *Milliyet*, 10.06.1954, s. 1, 3.

“Otomobil Yarışı Bugün Sona Eriyor”, *Milliyet*, 12.06.1954, s. 3.

“Otomobil Yarışı Neticelendi”, *Vatan*, Yıl 14, S. 4700, 14.06.1954, s. 6.

“Ralli Kros Müsabakaları Yapıldı”, *Milliyet*, 14.08.1972, s. 8.

“Ralli Tarihi”, <https://www.rallyturkey.com/tr/hakkinda/ralli-hakkinda/ralli-tarihi/> (Erişim Tarihi: 01.02.2024).

“Rallide Bayındır Birinci”, *Milliyet*, 14.10.1991, s. 23.

“Rally Sona Erdi”, *Milliyet*, 04.08.1969, s. 1.

“Rally Trakya’ya Renk Getirdi”, *Milliyet Spor*, 07.05.1968, s. 2.

“Rally Yarışlarının Neticeleri”, *Cumhuriyet*, 13. Yıl, S. 4703, 17.6.1937, s. 6.

“Rally’de Derece Alanlara Ödülleri Verildi”, *Milliyet*, 10.09.1973, s. 1.

“Renault 12 satışı 41 yıl önce bugün başlamıştı”, <https://e-motoring.com/renault-12-satisi-41-yil-once-bugun-baslamisti> (Erişim Tarihi: 02.02.2024).

Şahin, Gürsoy, “Atatürk Döneminde Batı’daki Olumsuz Türk ve Türkiye İmajını Düzeltme Çabaları ve Türk Seyyahin Cemiyeti’nin Bu Konudaki Çalışmaları”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Doğumunun 125. Yılında Atatürk Özel Sayısı*, C 8/S. 3, Aralık 2006, s. 137-159.

Şahin, Gürsoy, “Türk Seyyahin Cemiyeti (1923 -)”, Edit. N. Kozak, *Online Türkiye Turizm Ansiklopedisi*, <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/turk-seyyahin-cemiyeti-1923> (Erişim Tarihi: 09.05.2024).

“Şampiyon Kadın Şoföre Kupa Verildi”, *Milliyet*, 23.06.1954, s. 1.

“T.T.O.K nün 29 Nisan 1939 Tarihinde Toplanan Umumî Heyetine Arzolan 1938 Senesi Mesai Raporu”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 7. Sene, No. 23/129, Nisan 1939, s.4-5.

“T.T.O.K. ve Çelik Gülersoy”, *Çelik Gülersoy Anısına*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 2004.

“Tarihçe”, <https://www.tosfed.org.tr/tosfed/tarihce/> (Erişim Tarihi: 02.02.2024).

Taşdemir, Tülay, “Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun 100. Yılı”, *Turing, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni (Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun 100. Yılı)*, S. 416, Aralık 2023, s. 4-17.

“Trakya Rally’si Bugün”, *Milliyet*, 04.05.1968, s. 1, 3.

“Turing Binasını Satışa Çıkıyor”, *Milliyet*, 05.05.1991, s. 6.

“Turing Kulüp Bir Otomobil Müsabakası Tertipledi”, *Akşam*, Sene 36, No. 12714, 24 Şubat 1954, s. 3.

“Turing’in Tarihçesi”, <https://www.turing.org.tr/turingin-tarihcesi/> (Erişim Tarihi: 29.02.2024).

“Türkiye 1’inci Otomobil Mukavemet Yarışı”, *Cumhuriyet*, 11.10.1953, s.8.

Türkiye Turing Klübü Ne Yaptı, (1925-1935), Türkiye Turing Kulübü Yayını No. 72, İstanbul [1936?].

“Türkiye Turing ve Otomobil Klübü 18 Ağustos’ta Toplanan Mürakebe Heyetine Reisin Verdiği Rapordur”, *Türkiye Turing ve Otomobil Klübü Belleteni*, 7. Sene, No. 15/87, 1 Nisan 1937, s. 5.

“Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 1969 Ege Rallisi”, *Milliyet*, 04.07.1969, s. 2.

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu 30’uncu Yıl Dönümü, 5 Aralık 1923-1953, Çituri Biraderle Basımevi, İstanbul yy..

“Türkiye’de İlk Otomobil Sürat Yarışı”, *Milliyet*, 20 Mayıs 1932, 7. Sene No. 2252, s. 1, 6.

Türkiye’ye Bir Işıktı Turing 1977-1993 (1- Doğum ve Emekleme, 3- Gelişmeleri Seyreden Kurum 1950-1965), Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul 1995.

“Türk-Yunan Ralli’si 26-27 Şubat’ta Türkiye’de Yapılacak”, *Milliyet*, 09.02.1972, s. 10.

“Uludağ Tırmanma Rally’sini Ali Sipahi Kazandı”, *Milliyet*, 15.11.1970, s. 10.

“Yarış Nihayet Bugün!”, *Milliyet*, 17 Haziran 1932, 7. Sene No. 2280, s. 1.

Yelçe, Özer, “Türkiye’nin İlk Uluslararası Rally’si Ağustosta Yapılacak”, *Milliyet*, 05.07.1971, s. 8.

Yelçe, Özer, “1969 Otomobil Yarış Yılı Olacak, Türkiye Turing Kurumu Balkan Rally’si Tertip Etti”, *Milliyet Spor*, 16.04.1968, s. 3.

Yelçe, Özer, “Trakya Rally’si 6 Kaza İle Bitti”, *Milliyet*, 06.05.1968, s. 1.

Yeni, Mustafa, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Motorlu Kara Taşıtları (1890-1922)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2011.

Yıldız, Doğan, *Çağlarboyu Türkler’de Spor*, Telebasım Yayını, İstanbul 2002.

Yılmaz, İbrahim, “Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Trafik ve Trafik Kazaları”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 20/S. 36, 2019, s. 341-368.

EKLER

Otomobil Sporları ile İlgili Dönemin Basınında Çıkan Çeşitli Haberler

***Kadınlararası otomobil yarışı**

Dört sportmen kadın dün Edirneye gidip geldi

Türkiye Otomobil ve Türling Kurumunun tertip ettiği kadınlararası Birinci Otomobil Rally-sine dün sabah başlamıştır. Fahire Elgen, Emine Ergene, Remis Özdiç ve Meziyet Özcelik isiminde dört kadının iştirak etmesine rağmen müsabaka bütün yol boyunca heyecanlı takip edilmiştir. Gidiş ve dönüşü 480 kilometre olan müsabaka için [Devamı Sa. 3 Sü 1 de]

YOL ALTILARINDAN KAYIYORDU

Rally Trakya'ya renk getirdi

Arabaların gışıği köylerde bir bayıra havası ediyor, bütün halk yollara dökülüyordu, bir Mercedes carri kırık olanak 300 klm. kabil

KÖY HAYATI

TRAKYA RALLY'Sİ'NE KATILANLARIN KÖY HAYATI

TRAKYA RALLY'Sİ'NE KATILANLARIN KÖY HAYATI

“Kadınlar Arası Otomobil Yarışı”, *Milliyet*, 17.06.1954, s. 1; “Rally Trakya’ya Renk Getirdi” *Milliyet Spor* 7 05 1968 c 2

3. ULUSLARARASI EGE RALLİSİ

START

EGE RALLİSİ BAŞLADI

Türkiye Türling ve Otomobil Kurumu tarafından düzenlenen 3. Uluslararası Ege Rally'si dün Harem'de verilen startla başlamıştır. Yarın yine Harem'de sonuçlanacak olan rally'ye iki Yunanlı sürücünün dışında başka yabancı katılmamıştır. 30 arabanın katıldığı yarışma 44 etap halindedir. Kat'i sonuçlar pazartesi günü açıklanacaktır

“Ege Rallysi Başladı”, *Milliyet*, 07.07.1973, s. 8.

Dün başlayan Ege Rally'sinin startı verilirken (Y. Canel)

Ege Rally'si dün başladı

■ Dünkü etap çekişmeli geçti. Arabalar normal saatte yarış noktalarına geldiler.

1969 OTOMOBİL YARIŞ YILI OLACAK

Türkiye Turing Kurumu Balkan Rallisi tertip etti

Bundan evvel İstanbul'da düzenlenen otomobil yarışından bir görünüş.

ÖZER YELÇE

BÜTÜN Türkiye 1969 yılında Amerika'nın en büyük otomobil yarışına sahne olan Indianapolis şehrinde olacaktır. 1969 yılında bütün Türkiye'de otomobil severler büyük bir olayı yaşayacaklar.

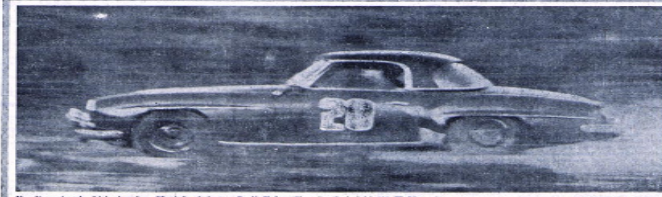
Bret. 1969 yılının bu büyük olayı bütün Avrupa'yı ilgilendiren olan «Beynel Balkan Rally» dır.

Bugüne dek memleketimizde bir iki tane otomobil yarışları yapılmıştı. Ancak bunların hiçbirisi, si unluksuzan çapta değildi. Fakat bu yıl Türkiye Turing Otomobil kurumu, yerinde bir hareketle, Balkan Rally'sini Türkiye'de yapılına karar vermiş. Geçen yılın Yunanistan ve Bulgaristan'da yapılan rallylere Türkiye'de ekipler katılmıştı. Fakat bu yarışlarda fazla bir başarı sağlayamamışlardı. Türk ekiplerinin başarısızlığında en büyük sebep de üzerinde yarış yapılan araçları hilmensinleriydi. Oluşumdeki yıl ise böyle bir engel yok, çünkü ekibimiz kendi imkanlarıyla yarışacak.

Nisan ayında yapılacak olan Balkan Rally'sinin parkuru da tesbit edilmiş. Minskiklar, Litvanya'dan yola çıkacaklar, Belgrad Ormanları, Çetalen adıyla ünlenen Topkapı'ya gelecekler ve yarış burada bitirecekler. Bundan sonra da yukarıda aralarında tirmama müsabakaları yapılacak.

1969 yılı Türkiye için yeni bir yıl olacak. 1969 da Türkiye'deki otomobil severler unlu Le Mour, Arjantin Grand Pri'sini yaşayacaklar.

“Ege Rally'si Dün Başladı”, *Milliyet*, 30.08.1970, s. 10; Yelçe, “1969 Otomobil Yarış Yılı Olacak...”, s. 3.

Kendi grubunda birinci gelen, Mustafa Akbulut - Dört Hızlıyla yarışmadaki 200 H. Nureddin... (YILMAZ CANELİ)

Grand finalda birincilik kazanan 28 numaralı Anadolu yarış bitirdi... (YILMAZ CANELİ)

Trakya Rally'si 6 kazâ ile bitti

34 otomobilden 18'inin bitirebildiği yarış «Anadol» kazandı

ÖZER YELÇE

TÜRKİYE Turing Otomobil Kurumunun İstanbul'da düzenlenen «Ege Rally'si» ile «Anadol» yarışını kazanarak, Türkiye'de düzenlenen ilk otomobil yarışını kazanmış oldu. «Anadol» yarışını kazanan ekip, 34 otomobilden 18'inin bitirebildiği yarışta, 6 kazâ ile bitti.

Yarışın sonunda 18 otomobil bitirdi. Bunların 6'sı «Anadol» kazandı. Yarışın sonunda 18 otomobil bitirdi. Bunların 6'sı «Anadol» kazandı.

Yarışın sonunda 18 otomobil bitirdi. Bunların 6'sı «Anadol» kazandı.

Özer Yelçe, “Trakya Rally'si 6 Kaza İle Bitti”, *Milliyet*, 06.05.1968, s. 1.